

Zgodba osebnega in profesionalnega življenja zaslužne profesorice ddr. Barice Marentič Požarnik

Predstavitev avtobiografije ddr. Barice Marentič Požarnik (2020). *Moje življenje, moje učenje*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.

Ob koncu leta 2020, v katerem je zaslužna profesorica ddr. Barica Marentič Požarnik slavila svoj življenjski jubilej – 80 let, je izšla tudi njena monografija s pomenljivim naslovom *Moje življenje, moje učenje*, ki avtorice ne bi mogel bolje označiti. Kot je napisala sama, je v monografiji »orisala zgodbo svojega učenja ter osebnega in profesionalnega razvoja« po vzoru narativnega pisanja. Gre za zelo natančen pregled in kritično refleksijo njene življenjske poti in profesionalnega delovanja z namenom osmislitve, rekonstruiranja sebe kot osebnosti in strokovnjaka ter predvsem z vidika puščanja sledi v družbi – koliko je njeno delovanje prispevalo k bolj učinkovitemu učenju, šolanju, življenju in sobivanju. V skladu s tem med drugim avtobiografijo posveča tudi vsem slovenskim učiteljicam in učiteljem. Hkrati pa gre tudi za neke vrste zgodovinski pregled dogajanja na področju izobraževanja v Sloveniji od šestdesetih let 20. stoletja pa vse do danes.

V prvem poglavju *Moja učna avtobiografija* odkriva svoje korenine, družinsko dediščino ter oriše svoje celotno šolanje in poklicno pot. Opisuje vse svoje življenjske postaje in skozi pripoved prepleta niti svojega osebnega in poklicnega življenja ter se sprašuje, kako so jo vse te izkušnje, preizkušnje in izzivi izoblikovali. Med drugim poudari, da jo je vsekakor pomembno oblikovalo to, da je zrasla v družini, ki je cenila knjige, kulturo, tradicijo, izobraževanje in pisanje, pa tudi bridke izkušnje, ki ji jih je prineslo življenje že v njenem zgodnjem otroštvu, zlasti med vojno. Seveda je nanjo pomembno vplivalo tudi šolanje. Splet okoliščin je pripomogel k temu, da je diplomirala in tudi doktorirala tako iz psihologije kot pedagogike, saj je hitro ugotovila, kako plodna je povezava teh dveh strok. Sama postavlja v ospredje številne izjemne učitelje in mentorje, ki so pomembno prispevali k njenemu razvoju, h kateremu pa so nedvomno pripomogli tudi njena radovednost, odprtost za nove ideje in spoznanja, nenehno iskanje novih izzivov – njena stalna pripravljenost na učenje. Tako ni slučajno, da je širila svoja obzorja na številnih zasebnih in zlasti študijskih potovanjih v tujino ter srečanjih in v dialogu z odličnimi, za sodelovanje odprtimi mednarodnimi strokovnjaki, pri katerih je dobila tudi strokovno in osebno podporo. Tako med drugim pravi: »Razmeroma zgodaj sem se oprijela modela učitelja kot razmišljujočega praktika in vpeljevanja akcijskega raziskovanja v poučevanje kot pomembnega dela njegovega profesionalnega razvoja. Za te ideje sem se navdušila v zgodnjih osemdesetih letih pod vplivom kolegov s celovške univerze – tedaj Univerze za izobraževalne vede. [...] Občutila sem nezadovoljstvo s čisto analitično kvantitativno metodologijo, ki je prevladovala v Sloveniji, in z veseljem ugotovila, da mnogi raziskovalci v ISATT¹ niso zapostavljali subjektivnega, kvalitativnega,

¹ International Study Association for Teachers and Teaching.

edinstvenega v svojem delu, da je to bilo pravzaprav del njihove filozofije. Vse ideje ISATT zame niso bile nove, a pomembna je bila priložnost za pristen dialog, za umestitev teh idej v širši okvir in tudi za iskanje različnih rešitev za probleme, kot so: kako ozavestiti učitelje za neskladje med njihovim resničnim in idealnim jazom, med ambicioznimi splošnimi cilji in vsakdanjo prakso in kako jim pomagati, da ga premostijo.» (Str. 31)

V poglavjih, ki sledijo, se Barica Marentič Požarnik posveti dognanjem in razvoju na osrednjih področjih svojega profesionalnega delovanja. Vztrajno je iskala odgovore na naslednja vprašanja:

- Kakšno je uspešno učenje in kako ga spodbujati?
- Kaj je kakovostno znanje in kako učeče se spodbuditi k osvajanju kakovostnega znanja?
- Kakšni so dobri učitelji in kaj jih odlikuje? Kako spodbuditi profesionalni razvoj učiteljev, tudi visokošolskih učiteljev?
- Kako vrednotiti rezultate učenja? Kako doseči, da so ti v podporo in spodbudo nadaljnjemu učenju?
- Kako povezati izobraževanje z vzgojo za vrednote, za sodelovanje, za pristne in odgovorne odnose do soljudi in okolja?

Vabim vas k branju in iskanju odgovorov na ta vprašanja skupaj z avtorico, saj je to tudi eden od namenov pričujočega dela. Zvabiti vas v skupni razmislek v prizadevanju za uresničevanje humanistične in kognitivno konstruktivistične paradigme v vzgoji in izobraževanju. Zvabiti vas v razmislek, kako omogočiti učencem smiselno učenje, osvajanje kakovostnega znanja in jih podpreti v njihovem razvoju v samostojne, odgovorne, razmišljujoče in čuteče posameznike, ki bodo pripravljeni na soočanje z izzivi življenja in delovanje v dobrobit skupnosti. To seveda brez usposobljenih, odgovornih in avtonomnih učiteljev ne gre, zato ni slučajno, da je Barica Marentič Požarnik že na začetku svojega profesionalnega delovanja začela opozarjati, da mora prenova izobraževanja učiteljev sloneti na globljih razmislekih o tem, kaj terja od učiteljev opravljanje njihovih odgovornih nalog in kaj to terja od izobraževalcev učiteljev. Morda nas bo, kot poudari avtorica, pandemija spet spodbudila k razmisleku o tem, v čem je pravzaprav ključna vloga učiteljev, v čem so nenadomestljivi in kako jih okrepiti v njihovi strokovnosti in avtonomiji, da bodo, kot pravi, *»pripravljeni in sposobni uveljavljati kakovosten, na učenca usmerjen pouk s poslušom za potrebe učencev in pristne medosebne odnose«* (str. 152). Avtorica torej kot glavne nosilce sprememb vidi učitelje in učitelje učiteljev ter ne verjame preveč v moč novih in novih dokumentov in uvajanje novih projektov, ki ne gradijo na izsledkih in izkušnjah prejšnjih, inovacije pa zamrejo z iztekom projekta, kar se je skozi vsa leta, ki jih opisuje, tudi pokazalo. Zato opozarja, da je treba ukrepe usmeriti predvsem v krepitev strokovnosti in avtonomije učiteljev ter jih podpreti v njihovem profesionalnem razvoju ter v razvoj učečih se skupnosti.

Na vseh obravnavanih področjih profesionalnega delovanja se avtorica dotika šolske politike in njenih ukrepov, odkriva svojo vlogo pri tem in se sprašuje, kaj je bilo storjeno in kateri izzivi še ostajajo. Zaveže se, da bo še prispevala k pozitivnim

spremembam z vztrajnim spodbujanjem k razmisleku in delovanju, s povezovanjem in podporo posameznikom in šolam, ki kljub oviram delajo dobro. In teh slednjih tudi po njeni zaslugi ni malo.

Barica Marentič Požarnik v epilogu – pri poskusu bilance – oriše nekaj prelomnih točk v svojem celotnem profesionalnem delovanju in prizadevanju. Pravi, da je skušala graditi mostove, in sklene: *»Če sem pomagala zgraditi ali utrditi vsaj nekaj mostov med znanstveno teorijo in izkustveno prakso, med učenci, učitelji in starši, med spoznavnimi, čustvenimi in moralnimi razsežnostmi razvoja, če sem pomagala spodbuditi avtonomnost in profesionalno samozavest učiteljev, sem dosegla dovolj.«* (Str. 153)

Po moji oceni in vsem prebranem je zgradila mnogo mostov. Vsekakor ji je uspelo uresničiti svojo vizijo – tisto, kar naj bi po njenih besedah označevalo zaslužnega profesorja: *»da svoje področje umestiš v širši zemljevid človeškega znanja, teženj in vizij in pri tem uveljavljaš socialne, etične, estetske, duhovne in še kakšne razsežnosti svoje stroke«* (str. 27). Eden od njenih največjih dosežkov pa je vsekakor to, da ima *»veliko sledilcev«*, pa ne tistih na družabnih omrežjih, temveč *sopotnikov*, ki jih je navdušila, spodbujala na njihovi profesionalni in življenjski poti, tako pri njihovem raziskovanju kot pri uveljavljanju pomembnih idej v praksi in življenju, idej, ki so in še prispevajo k dobrobiti skupnosti in njenih članov. Odlično pedagoško delovanje je vedno postavljala ob bok raziskovalnemu delu, kar odseva njena naslednja misel: *»Znati navdušiti in usposobiti mlade, da bodo nadaljevali in tudi presegali naše dosežke, je najboljše spričevalo za vsakogar izmed nas in zagotovilo za prihodnost«* (str. 27). Zavedala se je, da le v plodni izmenjavi idej in sodelovanju čim številnejših in različnih partnerjev – od visokošolskih strokovnjakov, raziskovalcev, snovalcev šolske preнове, svetovalcev do samih učiteljev in učencev – lahko uspešno najdemo načine za uresničevanje rešitev, ki vodijo v bolj kakovostno poučevanje in učenje. Že leta 1990 je na primer zapisala:² *»Napredek znanosti je možen le v stalni transakciji konkretnih izkušenj in teoretičnih spoznanj, v napetosti med ‚osebnim‘ in ‚družbenim‘ znanjem. Nove ideje se rojevajo v nesoglasjih, konfliktih in v dialogu med obema. Teoretična znanja kot skupek simbolov, teorij, pojmov so ‚mrtva‘, če se stalno ne poustvarjajo v osebnih izkušnjah prizadetih, tako kot se osebna izkušnja vrti v krogu, če se ne konfrontira s teorijo, ki ji usmerja pozornost in delovanje.«*

Naj zaključim z njenim orisom same sebe: *»Moja strokovna in osebna filozofija je bila od nekdaj humanistično obarvana – usmerjena v celovit razvoj človekovih zmožnosti, torej ne le v kopičenje znanja, ampak tudi v oblikovanje vrednotne usmerjenosti, značajskih lastnosti, odgovornega ravnanja, zmožnosti za dialog in sobivanje z drugače mislečimi.«* (Str. 108) V skladu s tem so tudi avtoričino osebno življenje ter vse njeno profesionalno prizadevanje in delovanje. Hvaležni smo lahko tisti, ki smo (bili) njeni sopotniki, saj nas je v dialogu nenehno spodbujala in nam bila v oporo v našem profesionalnem in osebnem razvoju.

Dr. Barbara Šteh

² Citat je vzet iz knjižice citatov in risb z naslovom *Paberki z moje strokovne poti in potepov po svetu*, ki jo je leta 2012, ob 50. obletnici svoje prve zaposlitve na takratnem Zavodu za napredek šolstva, napisala in oblikovala Barica Marentič Požarnik ter jo razmnožila v 50 izvodih za (strokovne) sopotnike in prijatelje.

